

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Deres ref
200700670

Vår ref
200804577-/HIA

Dato
18.09.2008

Høring Forslag til endringer i regelverket for arbeidsmarkedstiltak

Regelverket for arbeidsmarkedstiltak berører svært mange elever, lærlinger og studenter i grunnskole, videregående opplæring, høyere utdanning og i fagopplæring. Kunnskapsdepartementet har merknader til forslag til kapitlene 1, 4 og 6.

Kapittel 1 Fellesbestemmelser

§ 1-2.

Vi ønsker at § 1-2 Definisjoner utvides med et nytt punkt e) ordinær utdanning, som følger:

f) *ordinær utdanning* – utdanning og/eller opplæring som er godkjent etter lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova), lov om fagskoleutdanning (fagskoleloven) eller lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven).

En slik definisjon benyttes i regelverket som gjelder studiefinansieringen, og vi mener det er viktig med likelydende definisjon i forskrift om arbeidsrettede tiltak– og ev. annet regelverket for arbeidsmarkedstiltak – for å unngå at støtte for deltakelse i ordinær utdanning brukes på tilbud uten godkjenning etter utdanningslovene.

Kapittel 4 Arbeidspraksis

§4-3 Vilkår for opprettelse av arbeidspraksis i ordinær virksomhet

Generelt er det viktig å unngå at arbeidsmarkedstiltak fortrenger lærlinger, det er derfor også positivt at NAV har dette for øye ved planlegging og dimensjonering av tiltaket arbeidspraksis. For den enkelte tiltaksdeltaker vil imidlertid slik vi ser det samme forbehold gjelde som vi har kommentert for §6-4, det vil si at ordinær lærlingplass med tilsvarende lærlinglønn ikke vil være et realistisk alternativ for flertallet av voksne tiltaksdeltakere.

Kapittel 6 Opplæring

§6-1 Innhold

Første ledd: Vi foreslår at tilnærmet lik ordbruk som i §4-1 *Arbeidspraksis, innhold* også benyttes i §6-1 *Opplæring, innhold*. Nå omtales målet med opplæring kun som å "hindre utstøting". Vi ser formålene med opplæring og praksisplass som relativt synonyme og mener en endring i ordlyden som også tar med målsetningen som er omtalt for §4-1 som mer treffende og offensiv på brukernes vegne.

Forslag til ny ordlyd:

"Tiltaket skal bidra til at arbeidssøkere kvalifiseres til ledige jobber og med det bidra til å hindre utstøting og styrke deltakernes muligheter til å komme i arbeid eller utdanning".

Andre ledd: Både arbeidsmarkedskurs og ordinær utdanning vil være tiltakstyper som kan gis i henhold til den enkeltes arbeidsevne og individuelle behov. Derfor foreslår vi at første setning andre ledd endres, slik at ordlyden blir som følger:

"Opplæring gis i form av arbeidsmarkedskurs eller ordinær utdanning organisert i samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten."

Tredje ledd: Vi foreslår at dette leddet utgår, jf foreslåtte endringer i andre ledd

§6-2 Alder

Kunnskapsdepartementet ser det som meget viktig å motivere de som mottar midlertidige livsoppholdsytelser og som har behov for det til å delta i utdanning som arbeidsmarkedstiltak og støtter derfor at aldersgrensen senkes. Vi mener forslaget til forskrift alt inneholder de nødvendige avgrensningene som definerer forholdet mellom ordinær utdanning og utdanning som arbeidsmarkedstiltak. Av §1-3 Vilkår for deltakelse i tiltak fremgår det at tiltak skal være nødvendig og hensiktsmessig. Dette utelukker at personer som selv kan forventes å finansiere sin utdanning og livsopphold ved utdanning, skal få den dekket som arbeidsmarkedstiltak. Vi foreslår at regelverket

baseres på alternativ 1, og støtter presiseringen i andre ledd om at det bør være særlig sterke grunner til å gi utdanning som tiltak for alle under 26 år.

Første ledd: Vi ser alternativ 1 som mest hensiktsmessig. Det er en stor utfordring at mange unge faller fra i utdanningen, og muligheten for å lykkes med å fange dem opp igjen hvis utdanning først skal kunne vurderes som tiltak etter fylte 26 år vil være dårlig. Tiltaksregelverket bør være fleksibelt nok til å fange opp denne gruppen.

Andre ledd: Forslag til forenklet formulering:

"Opplæring i form av ordinær utdanning skal kun gis til tiltaksdeltakere under 26 år dersom de på grunn av sin nedsatte arbeidsevne er i en utdanningssituasjon som avviker vesentlig for den som gjelder for annen ungdom".

§6-3 Varighet

Vi er tilfredse med at "opplæring i form av ordinær utdanning for personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt kan gis i inntil tre år", da det i dag er mange godt voksne som får støtte (attføring) for å ta en høyere utdanning, og dette samsvarer godt med at bachelorgraden normalt er treårig. Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at ganske mange av de ordinære lånekassefinansierte studentene har behov for støtte noe lenger enn normert studietid, f.eks for å ta opp igjen fag. Da vi antar at det samme vil gjelde de som deltar i utdanning som attføringstiltak, vi vil derfor be om at treårsregelen praktiseres med en viss fleksibilitet i tilfeller der støtte er gitt for å ta en treårig bachelorgrad og det etter tre år kun er litt som gjenstår før graden er fullført.

Andre ledd: Vi er positive til at det skal være mulig å utvide rammen for tiltak der flere aktører samarbeider om å bedre arbeidsmarkedssituasjonen til personer som ikke har gjennomført videregående opplæring. De forpliktende samarbeidsavtalene, som nå er under utvikling i fylkene som del av konsultasjonsordningen med KS, vil gi et godt grunnlag for å få til tilpassede opplegg for kvalifisering på tvers av etatsgrenser og i nært samarbeid med arbeidslivet.

Vi mener det bør vurderes en endring i andre ledd endres slik at en ikke skiller mellom personer med og uten rett til videregående opplæring. Samarbeidet mellom arbeidsgiver, fylkeskommune/ kommune og NAV vil gjerne omhandle begge grupper; fylkeskommunen har ansvaret for å finansiere opplæringen for arbeidssøkere med rett mens NAV finansierer opplæring som arbeidsmarkedstiltak for de som ikke har rett, men som likevel har behov for videregående opplæring av ulike grunner (f.eks svake resultater fra VGO, irrelevant og utdatert utdanning etc). Forslag til ny ordlyd:
"For personer som har behov for kvalifisering på videregående opplærings nivå, og som deltar i opplæring på arbeidsplass i samarbeid med kommune eller fylkeskommune, kan varigheten forlenges med inntil seks måneder".

Tredje ledd: Her foreslår vi en forenkling som følger:

"Opplæring i form av ordinær utdanning til personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt kan gis i inntil tre år. Varigheten kan forlenges dersom tiltaksdeltaker med utgangspunkt i sin nedsatte arbeidsevne er i en utdanningssituasjon som avviker vesentlig fra den som gjelder for andre".

§6-4

Første ledd: Vi mener første ledd bør utgå. Slik ordlyden er, svekkes muligheten til utdanning som arbeidsmarkedstiltak betydelig for de som har størst behov for det. Dette omfatter blant annet de som faller fra i videregående opplæring, personer med nedsatt funksjonsevne, nyankomne innvandrere, voksne med lang trygdehistorikk og personer som generelt har lav motivasjon basert på dårlige skoleerfaringer etc. Dette er blant de som stiller svakest et kompetansebasert arbeidsliv og intensjonen med en fornyet rett til opplæring var å gi disse gruppene en ny sjanse. Den største utfordringen når det gjelder disse gruppene, er ikke å hindre misbruk, men å motivere for at flere skaffer seg en kompetanse på minimum videregående nivå.

KD ser det ikke som realistisk at personer med rett til midlertidige livsoppholdsytelser vil velge å delta i utdanning basert på studiefinansiering gjennom Lånekassen dersom det innføres restriksjoner på utdanning som arbeidsmarkedstiltak som foreslått her. Studiefinansieringen utgjør opp til 85 000 kroner i studieåret 2008-2009, hvorav 60 pst. er lån og 40 pst. stipend. Stipendet er avhengig av at utdanningen gjennomføres. Endringen vil kunne føre til at flere blir gående på midlertidige livsoppholdsytelser lenger ved at relevante tiltak ikke lenger vil være tilgjengelig.

Hvis formuleringen blir stående, vil verken ungdom med "ungdomsrett" (Oppl lov §3-1) eller voksne med "voksenrett til grunnskole" Oppl lov §4A1 (grunnskole) eller personer med "voksenrett til videregående opplæring (Oppl l § 4A3) få utdanning som arbeidsmarkedstiltak. Opplæringsloven kap. 4A har bestemmelser om opplæring spesielt organisert for voksne. Etter § 4A-1 har voksne som *trenger det* rett til grunnskoleopplæring. Det følger av loven at opplæringen skal tilpasses den enkeltes behov. Etter § 4A-3 har voksne som har fullført grunnskoleopplæring eller tilsvarende – men som tidligere ikke har fullført videregående opplæring – rett til videregående opplæring. Retten til videregående opplæring for voksne gjelder fra og med et året vedkommende fyller 25 år (frem til dette tidspunktet har en rett til videregående opplæring for ungdom). Retten til videregående opplæring for voksne skal tilpasses den enkeltes behov, blant annet må det tas hensyn til vedkommendes realkompetanse, noe som bl.a. kan innebære et avkortet tilbud.

Hva det vil si å ha "brukt opp" rettigheter er ulikt for de ulike paragrafene i Opplæringsloven. Som vist foran er voksnes rett til grunnskoleopplæring knyttet til den enkeltes behov for slik opplæring. Når det gjelder voksnes rett til videregående opplæring knytter loven ikke denne retten opp mot et bestemt antall år. Voksne som er tatt inn til videregående opplæring har etter § 4A-3 annet ledd rett til å fullføre

opplæringsløpet. Retten til videregående opplæring for voksne som er tatt inn til slik opplæring er likevel ikke ubegrenset, da det er grenser for hvor lang tid et opplæringsløp kan strekkes ut over.

Tatt i betraktning den store samfunnsutfordringen knyttet til unge som faller fra i opplæringen, vil vi også fraråde å benytte ubrukt "ungdomsrett" som kriterium for å avgrense målgruppen for utdanning som tiltak mer enn det som går fram av §6-2.

Mangelfulle ferdigheter på grunnskolens område som lese- skrive og regneferdigheter er et betydelig hinder for selvhjulpenhet i arbeidslivet. Opplæring i grunnleggende ferdigheter i henhold til grunnskoleretten for voksne blir avskåret helt i forslaget, da rettigheten i hht Opplæringslova er knyttet til *behovet* den enkelte har. Det er da vanskelig å definere når retten er brukt opp, utover å si at det er når det ikke lenger finnes et behov.

Opplæring på videregående nivå blir med dette forbeholdt arbeidssøkere som alt har brukt retten sin men som likevel har behov for opplæring. Det vil si de som alt tatt ut sin del av utdanning forstått som velferdsgode. Hvis paragrafen blir stående, blir for eksempel fagopplæring ikke lenger et alternativ for store grupper av arbeidssøkere.

§6-5 Anskaffelse

Ved ordinær grunnopplæring for voksne på grunnskolens og videregående opplærings nivå, er det viktig at fylkeskommune og kommune er involvert i planleggingen av tilbud. Vi foreslår at det understreker at det forventes et samarbeid, da tidligere erfaring viser at dette ikke alltid finner sted, og at mangel på samarbeid kan ha negative følger for brukerne, jf evalueringen av tiltaket Skole på byggeplass (Sintef 2006). Vi foreslår derfor et nytt tredje ledd:

Den aktuelle kommune eller fylkeskommune skal konsulteres når ordinær utdanning brukes som arbeidsmarkedstiltak for personer med rett til opplæring etter Opplæringslova.

Med hilsen

Bjørn Tore Kjellemo (e.f.)
avdelingsdirektør

Astri Hildrum
seniorrådgiver

Med hilsen

Ansvarlig (e.f.)